

Частка учнів, які навчалися у ліцеях, гімназіях і спеціалізованих школах та отримали в середньому з усіх предметів 160 і вище балів, у 1,5 рази більша, порівняно з іншими типами навчальних закладів. Варто зазначити, що 97,6 % ліцеїв, гімназій і спеціалізованих шкіл знаходяться у містах. Освіта батьків є ключовим фактором, який має позитивний зв'язок із рівнем успішності дітей: чим вищий рівень освіти батьків, тим вищий результат ЗНО отримали випускники. Така відмінність спостерігається незалежно від типу ЗНЗ та місцевості. Водночас слід зазначити, що втричі більше батьків учнів, які живуть і навчаються в містах, мають вищу освіту, порівняно з сільськими. Сфера зайнятості батьків (інших родичів, які виховують учня) також впливає на успішність навчання випускників загальноосвітніх навчальних закладів. Найвищі результати ЗНО-2016 у випускників, чії батьки (або інші опікуни) чоловічої статі працюють у сфері ІТ, освіти, журналістики та реклами, або, чий матері (чи інші опікуни) жіночої статі працюють у сфері освіти, журналістики і реклами. Така комбінація, знову ж таки, найчастіше спостерігається у містах. Читання додаткової літератури позитивно відображається на успіхах у навчанні. Випускники, які мають удома власні книжки (окрім підручників), мають кращі результати ЗНО. Середній бал ЗНО-2016 у таких респондентів вищий на 10 балів, ніж у тих, хто не має вдома власних книжок.

Отже, одночасно з впровадженням нових програм і підвищенням якості навчання у школах для забезпечення бажаної успішності випускників необхідно здійснити низку різноманітних заходів для покращення соціально-економічного становища учнів – від популяризації читання і пошуку ресурсів для вивчення іноземних мов.

УДК 783.2 (477. 87) (09)

І.З. ЗАДОРЖНИЙ
Мукачівський державний університет

НАПРЯМИ ТА МЕТОДИ ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИХ СТУДІЙ ПРОСТОПІНІЯ БОКШАЯ-МАЛИНИЧА 1906 РОКУ

У ряді наукових розвідок усвідомлення особливостей церковного співу Закарпаття здійснювалось у контексті простеження зв'язків рукописних і друкованих ірмологіонів та *Простописня* Бокшая-Малинича 1906 року на основі паралельного зіставлення музичного матеріалу, що у повній мірі не відображало картини джерел та походження *напівів*.

Оновлена музична стилістика *Простописня*, окремі відмінності у порівнянні із традиційними ірмолойними зразками вказують на необхідність застосування напрямів та методів аналізу, які б уможливили визначення основних закономірностей та способів видозмін музичної матерії у регіональній церковно-пісенній традиції.

Для вирішення ряду завдань щодо аналізу музичних текстів сакральної монодії необхідно враховувати значний комплекс зв'язків у змісті, структурі, репертуарі *Простописня* та рукописних і друкованих ірмологіонів, визначити

специфіку видозмін ірмолойних *напівів* у *Простопінії*, здійснити аналіз музичних текстів *Простопінія* з подальшим порівнянням їх з ірмологіонами XVI-XIX століть. Важливим є і застосування в аналізі принципів часомірної метрики як визначального фактора формотворення монодії поряд із увагою до особливостей поспівкової будови [2, с.67-101].

У пошуку різних підходів щодо аналізу музичних текстів *Простопінія*, цікавими є методи попередньої практики. Так, дослідження Мирослава Антоновича особливостей *гласів* та будови *ірмосів* в українських і візантійських ірмологіонах [1, с.39–55], дали підстави визначити те, що кожна поспівка *ірмосів* може набувати значних змін відповідно до кількості складів у тексті, музичних наголосів у певних складах. Для показу складності мелодичних форм М.Антонович наводить окремі приклади та використовує досить різні терміни і поняття щодо означення музичної складової *ірмосів*, зокрема „розширення фраз поспівок”, „повторення мотивів”, „мелодичні зміни”, „злиття поспівкових фраз”.

На наше переконання, надзвичайно важливим є врахування принципів організації сакральних монодійних *напівів*, що уможлиблює простеження і ролі метричних факторів у процесі їх видозмін.

Оскільки ірмолойний *напів* має синкретичну природу, тобто формується водночас і словесними, і музичними факторами, варто враховувати і особливості будови музично-словесних структур різних жанрів церковного співу.

Однією із характерних рис у *Простопінії* є виокремлення музично-віршових структур тактовими рисками, внаслідок чого трапляється і нелогічний поділ за змістом музично-віршових рядків, наприклад, це добре ілюструє задостойник „О Тебi радується” :

| *О, священный храмe* | *и Раю словесный* | *Дивственная* | *похвало* |
| *И чрево Твое* | *пространіe* | *небесь соділа* |.

Різні варіанти тактового поділу трапляються в *ірмосах*, зокрема в *ірмосі* 1 пісні воскресного канону 5 гласу розподіл наступний:

| *Коня и всадника въ море чермноe,* | *сокрушай брани* | *мишцею високою,* |
Христось истрясe, | *Исраиля же спасe,* | *Побідную піснь поюща* | [3, с.23].

Відповідне структурування музичного матеріалу зумовлено застосуванням різних варіантів мелодико-ритмічних зворотів, в окремих випадках й однакових типових формул, на основі яких розспівується текст.

У пошуку методологічних підходів в аналізі *напівів Простопінія* ми звернули увагу на те, що у працях попередників, застосований метод лише паралельного зіставлення (у вигляді „партитури”) не дає чіткої відповіді про характер видозмін та трансформацій давніх форм музичних текстів, які відбувались у богослужбовій практиці. Більше того, при таких способах цілком не враховано особливостей розподілу музичного матеріалу саме у *Простопінії*.

Таким чином, лише на прикладах порівняльного аналізу гласової будови різних жанрів, визначаючи і враховуючи специфіку змін, трансформацій, новоутворень, фактурного оновлення у піввіршах, музично-віршових рядках *Простопінія* простежується зв'язок з аналогічними зразками рукописних і

друкованих ірмологіонів XVI-XIX століть, що так необхідно у вирішенні різносторонньої проблематики музикознавчих та джерелознавчих студій.

Підсумовуючи, відзначимо, що окреслені напрями наших аналітичних підходів ґрунтуються на комплексному і системному дослідженні як історико-культурних процесів, так і музичних текстів сакральної монодії регіональної традиції, що забезпечує достовірність отриманих результатів та висновків.

Література

1. Антонович М. *Musica Sacra*: Збірник статей з історії української церковної музики. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1997. – 261 с.

2. Цалай-Якименко О. Київська школа музики XVII ст. : Монографія. – Київ – Львів – Полтава: НТШ 2002. – 487 с.: іл.

3. Церковное простопініе. – Унгварь : Унію, 1906.

УДК 784.087.68.03(477)

В.В. КАРМАНОВ
Мукачівський державний університет

СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ ХОРОВИХ КОНЦЕРТІВ Д. БОРТНЯНСЬКОГО

Духовна музика другої половини XVIII століття відображає кульмінаційний злет української музичної культури. Кращі хорові твори не поступалися досягненням тогочасної європейської духовної музики. Зумовлена багатим надбанням в попередню епоху барокового партесного концерту і високим рівнем хорового виконання, її високий рівень презентував новий стиль – духовний хоровий концерт, який не має аналогів у західноєвропейській музиці, бо українським композиторам вдалося поєднати «чуже» і «своє», ментально розвинувши український стиль духовної музики [3, с. 127].

Хорова творчість Д.С. Бортнянського (1751-1825) посідає особливе місце як в українській, так і в російській музичній культурі, становить підсумковий етап у розвитку партесного співу, зокрема одного з найважливіших його жанрів – концерту. Духовні хорові твори Бортнянського є шедеврами світової музичної культури, фундаментом для наступних поколінь – творців української та російської музики, які успішно працюють у цьому жанрі. Як відзначають мистецтвознавці, саме духовні твори Д. Бортнянського позначені печаттю великої урочистості, притаманної даному жанру. Як нове художнє явище, духовно-хорова творчість Бортнянського була життєвою та безцінною для українських і російських композиторів, виходила за межі культової музики і стала важливим кроком на шляху формування хорової та оперної вітчизняної класики. Д. Бортнянський засвоїв ряд виражальних засобів, особливостей форми, що виробилися у західноєвропейській музиці, й застосував їх для вирішення національних творчих завдань. Проте, музика не втратила оригінальності й самобутнього стилю, оскільки спиралася на власні давні традиції, на народну культуру [2, с. 210].

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>